

Klimaatcrisis roept op tot radicale verandering

In gesprek met Werner Schouten

Door Carien Verhoeff (associate lector wereldburgerschap)¹

De Jonge Klimaatbeweging verenigt de stem van diverse jongerenorganisaties en probeert namens deze jongeren het klimaat- en duurzaamheidsbeleid te beïnvloeden. De beweging voert campagnes en gaat gesprekken aan met politici, beleidsmakers en bedrijfsleven. Gertrud Blauwhof en Carien Verhoeff spraken met de voorzitter van De Jonge Klimaatbeweging Werner Schouten, 22 jaar.² Hij studeerde Advanced Technology aan de Universiteit Twente en studeert Global Business and Sustainability aan de Erasmus Universiteit. Daarnaast is hij lid van de maatschappelijke adviesraad voor de Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie, waar hij naar eigen zeggen een constructieve rebel is om hen te stimuleren wat transformatiever te zijn. Een bevlogen, inspirerend en visionair gesprekspartner, sterk gemotiveerd bij te dragen aan de regeneratieve samenleving van morgen.

De toekomst kleurt groen!

‘De stimulerende en verbindende kracht van De Jonge Klimaatbeweging is De Jonge Klimaatagenda. We staan voor een van de grootste uitdagingen van onze tijd, zo lezen we op de website.³ We zullen onze samenleving, economie en levens opnieuw moeten inrichten om de balans tussen mens en planeet te herstellen. Dat betekent volgens De Jonge Klimaatbeweging ook een nieuwe manier eten, wonen, werken, reizen en leren. Ruimte geven voor technologische innovatie, maar ook werken aan maatschappelijk en sociale vernieuwing. Het creëren van een wereld die niet alleen in onze huidige behoeftes voorziet, maar ook die van toekomstige generaties veiligstelt. De Jongerenorganisaties verenigd in de Jonge Klimaatweging zijn de ambassadeurs van deze duurzame toekomst.

‘De kern van onze visie is het realiseren van de 1,5-grad-samenleving. Dat betekent dat er een verregaande systeemverandering nodig is. De incrementele verandering die we zien in het Klimaatakkoord stuurt aan op efficiencyverbetering. Daar gaat het eigenlijk om het in kleine stapjes reduceren van de negatieve gevolgen van hoe wij omgaan met de planeet. Wij zijn voor een radicale omvorming van onze maatschappelijke systemen. Wij willen regeneratief zijn, bijdragen aan ecologische en sociale waarden in de omgeving waar je zit.’

Vloeiende waardenpatronen

Deze radicale verandering vereist volgens Werner een systeemverandering voor en door jongeren. ‘Voor een radicale verandering heb je jongerenparticipatie nodig omdat jongeren nog een heel vloeibaar waardenpatroon hebben. Zij hebben een ontzettend hoge veranderingsbereidheid. De overheid en het bedrijfsleven kunnen bepalen waar dat vloeibare waardenpatroon heen stroomt. Dat kan bijvoorbeeld zijn het hebben van een deelauto in plaats van een eigen auto, of het wonen in een wooncorporatie in plaats van dat je volledig je eigen huis hebt of het kiezen voor vintage kleding... Allemaal aspecten waar jongeren de bereidheid hebben om dat te omarmen, als het maar wel gestimuleerd wordt.’

¹ Associate Lector Wereldburgerschap, Kenniscentrum Global & Inclusive Learning De Haagse Hogeschool.

² Dit interview is afgenomen voor een bijdrage aan de bundel ‘Transitie voor een circulaire economie’ (werktitel) die in november 2021 zal verschijnen onder redactie van Gertrud Blauwhof en Willem Verbaan (e.a.).

³ Jonge Klimaatagenda. De toekomst kleurt groen! Zie: <https://www.jongeklimaatbeweging.nl/jonge-klimaatagenda-2-0/>

Of De Jonge Klimaatbeweging zich daarmee fundamenteel onderscheidt van andere jongerenorganisaties ligt genuanceerd volgens Werner. 'Er zijn verschillende tinten grijs tussen incrementele verandering en systeemverandering. Een fundamenteel andere blik op de maatschappij en een andere definitie van wat vooruitgang is kenmerkt onze visie. Dat is ook nodig als je de klimaatcrisis daadwerkelijk als een crisis gaat beschouwen. Voor de realisatie van de 1,5-graadsamenleving heb je structureel per jaar 8% CO2 reductie nodig. Een grootschalige reductie van de veestapel en van Schiphol gaat daarmee gepaard.'

De stem van jongeren

De Jonge Klimaatbeweging is gebaseerd op het idee dat jongeren een stem verdienen om hun eigen duurzame toekomst vorm te geven. 'Toekomstige generaties moeten leven met de gevolgen van klimaatverandering. In een samenleving waar de wereld van morgen in handen ligt van de politici, beleidsmakers en het bedrijfsleven van vandaag is het essentieel dat de stem van jongeren gehoord wordt. Daarom verenigt de Jonge Klimaatbeweging de stemmen van diverse jongerenorganisaties tot één sterke stem waarmee klimaat- en duurzaamheidsbeleid wordt beïnvloed.'

De Jonge Klimaatbeweging wil de zeggenschap van jongeren over hun eigen toekomst verzekeren en pleit voor een wereld waarin de belangen van jongeren en de aarde vanzelfsprekend worden meegenomen in alles wat we doen. Ze streeft naar een toekomstbestendige samenleving waarin rechtvaardigheid en empathie centrale uitgangspunten zijn. 'We vertegenwoordigen een grote en diverse groep jongeren tussen de 16 en 32 jaar. Inmiddels zijn meer dan zeventig organisaties bij ons aangesloten. We zijn politiek neutraal, actief op het gehele politieke spectrum. Het staat jongerenpartijen vrij om onze visie te onderschrijven. Jongerenorganisaties ondertekenen onze Jonge Klimaatagenda en daarna geven zij hun mandaat aan ons om hun stem te vertegenwoordigen in politiek Den Haag.

De noodzaak van klimaatactie is niet links of rechts, progressief of conservatief. Wij proberen op een positieve manier iedereen te betrekken bij de overgang naar een duurzamere wereld.'

JONGE
KLIMAATBEWEGING

Toekomstlessen in het onderwijs

'Jongeren hebben een vloeibaar waardenpatroon, maar je moet ze wel voeden of inwijden. Het onderwijs heeft daar een grote rol in. Als je een spel speelt krijg je eerst de spelregels uitgelegd voor je gaat spelen. Wij zetten nieuwe spelers in deze wereld zonder dat we ze vertellen wat de spelregels zijn om op deze planeet te kunnen leven of hoe je binnen de grenzen van deze planeet hóort te leven. Daar schiet het onderwijs tekort. We voeden daarmee jongeren op die hun eigen bestaansvoorwaarden ondermijnen. Allereerst moet je dus de spelregels meegeven. Daarna moet je jongeren de vrijheid geven om zichzelf te ontplooiën, maar je moet ze wél stimuleren om daarover na te denken. 'Wat is nou de toekomst die ik wil ontwikkelen?'. Ik heb het altijd heel bijzonder gevonden dat we wél geschiedenislessen hebben, wat heel waardevol is, maar wanneer hebben we nu ook eens toekomstlessen? Wat is de toekomst waaraan jij wil bijdragen? Wat is nou van waarde van wat je wil creëren? En dan heb ik het niet over de monetaire waarde, hoewel misschien voor sommigen heel belangrijk. Wat zie jij als vooruitgang? Die vraag is mij in het onderwijs zelden gesteld. Dat is een belangrijk aspect van onderwijs.'

De spelregels worden door ons samen gemaakt, en het gesprek over hoe je je persoonlijk kunt en wil verbinden aan waarden in de (toekomstige) samenleving lijkt in het onderwijs ingewikkeld, zo vervolgt Werner zijn oproep aan het onderwijs. 'Wat je nu ziet is dat docenten ook terugdeinzen. Zo van 'wij willen geen waarden meegeven in ons onderwijs, dus we laten het in het midden'. Maar dat is eigenlijk onjuist. Door geen keuze te maken, maak je evengoed een keuze. Als je bij Bedrijfskunde studenten klassiek economische theorieën gaat leren, komen ze met een meer egoïstisch wereldbeeld, en een smaller beeld van waardencreatie, van de opleiding af. Je bent dus hoe dan ook waardenvol bezig, misschien onbewust en eenzijdig. Ik vind dat daar meer verantwoordelijkheid voor moet worden genomen en meer bewustzijn ook.' Werner pleit voor het aanbieden van meer perspectieven in het onderwijs en waar vanzelfsprekendheden ter discussie komen te staan. Het onderwijs moet bijdragen aan het kritisch leren denken van jongeren.

Kritisch denken

Werner benadrukt dat het onderwijs bij moet dragen aan het ontwikkelen van kritisch denkvermogen. 'Je moet jongeren niet eerst een gesimplificeerd beeld van de werkelijkheid geven en daarna misschien nog andere dimensies aanreiken. Van de start af aan moet je dat doen zodat ze hun eigen veronderstellingen gaan bevragen. Dat is een essentieel component. Dat gebeurt op dit moment nog onvoldoende in het onderwijs. Er worden onbetwist en impliciet beelden overgedragen, zonder dat er bij verteld wordt dat er ook andere perspectieven op de toekomst zijn. Neem nou de overwaardering van de cognitieve harde bèta-wetenschap ten opzichte van de zachtere sociale wetenschappen waar wel denigrerend over wordt gedaan. Dat zijn ook impliciete waarden die een onderwijssysteem voortbrengt en overdraagt. In de economieopleidingen wordt op een bepaalde manier gesproken over wat van waarde is en wat niet, Denk hierbij aan het concept dat de markt meedogenloos is, en dat wat de markt selecteert niet bevestigd hoeft te worden. Ik vind dat heel wonderlijk dat dat nog steeds niet is doorgedrongen in ons onderwijs.'

Klimaatautoriteit

'Mijn agenda voor de komende vijf jaar is de invoering van een Klimaatautoriteit, een college van wetenschappers die verre klimaatdoelen terugvertalen naar concrete emissiebudgetten voor de komende jaren. Daar hebben we na de verkiezingen hard voor gepleit, omdat je daarmee ook eigenlijk de uitdaging depolitiseert en op die manier toestaat dat we op de langere termijn kunnen kijken. We gaan ten onder aan de tirannie van de korte termijn. Daar moeten we onze structuren op aanpassen. We halen keer op keer onze klimaatdoelen niet.' De politiek loopt dus de 'klimaatkantjes' ervan af. Om de klimaatdoelen wél te halen is een nieuw instrumentarium nodig aldus Werner. Inmiddels verliezen jonge generaties de hoop, zo lezen we in een opiniërende bijdrage in Trouw.⁴ Uit een peiling onder de achterban van de Jonge Klimaatbeweging, de nummer 1 in de Trouw Duurzame 100, blijkt dat 83 procent van de jongeren geen vertrouwen heeft in het behalen van de klimaatdoelen voor 2030. De politiek belooft te veel en levert structureel te weinig, vinden ze. Om de klimaatdoelen wél te halen is nieuw gereedschap nodig: een Klimaatautoriteit. Die treedt op als de bewaker van lange-termijnklimaatbeleid en het kabinet krijgt de opdracht om de uitstoot onder deze plafonds te houden. Zo worden verre klimaatdoelen voor 2030 en verder tastbaar gemaakt. De Klimaatautoriteit vervult hiermee een unieke rol in de sturing op de klimaatdoelen. Omdat ze op afstand staat van de politiek, is ze niet vatbaar voor het uitstelgedrag van politici. Ook voorkomt de autoriteit vertraging die op de loer ligt bij kabinetswissels.

Onbeschreven blad

De Jonge Klimaatbeweging wordt vaak gevraagd om de mening van 'de' jongeren te geven. Dat lijkt wat ongemakkelijk. 'Het overall vragen van jongeren om hun mening snap ik aan de ene kant wel, maar aan de andere kant zijn jongeren nog een onbeschreven blad. Je kan niet verwachten dat jongeren in één keer met een hele nieuwe maatschappelijk visie komen. Maar ze hebben wel een vloeibaar waardenpatroon. Waar we het samen over eens moeten is wat je wil dat zo'n jongere uitdraagt. Uiteindelijk ben je een product van je omgeving. Wat heel belangrijk is voor generaties die dingen mee willen geven, zoals docenten, is denk ik een hele kritische analyse van wat ertoe heeft geleid dat we nu in zo'n grote maatschappelijke uitdaging als de klimaatverandering komen. De uitkomsten daarvan moeten we aan jongeren meegeven zodat zij béter kunnen bouwen aan een toekomstbestendige samenleving dan wij dat konden. Dus het gaat niet alleen om wat jongeren zelf vinden. De Klimaatcrisis is bij uitstek een spiegel van ons eigen zijn! Wij hebben vanuit de evolutie ontzettend veel zwakheden meegekregen. Wij hebben een voorkeur voor de korte termijn, kosten gaan we uit de weg, we hebben een optimisme *bias*. We gaan er altijd maar vanuit dat de toekomst beter wordt. Die aspecten, de *biases* in ons brein, waar we niets aan kunnen doen, zijn meegekomen uit de evolutie. Het zijn irrationaliteiten. Als je jongeren goed wil grootbrengen in het onderwijs, leer ze dan omgaan met deze evolutionaire zwaktepunten. Leer ze zichzelf in twijfel trekken en leer ze structuren te ontwikkelen waarmee we uiteindelijk wel met die lange termijn om kunnen gaan, ondanks het feit dat van nature ieder individu wél gericht is op die korte termijn. Door samenwerking weten we die individuele

---

⁴ <https://www.trouw.nl/opinie/stel-een-klimaatautoriteit-aan-die-kan-actie-afdwingen~b350cfab/>

tekortkomingen tegen te gaan. De klimaatcrisis maakt de uitdaging zichtbaar om dát te organiseren.'

Planetaire grenzen en rechten van de mens

Wie bedenken de spelregels, en wat zijn de spelregels? 'Die spelregels bedenken we samen en hebben we al samen bedacht. We hebben universele rechten van de mens en planetaire grenzen waarbinnen we leven. In mijn opleiding hebben deze geen enkele plek gehad. Terwijl juist de overtuiging dat elk individu waardigheid heeft, dat we vanuit die waardigheid opereren en dat pas daarna welzijnscreatie voor iedereen komt en tenslotte pas welvaartcreatie. Nu hebben we een economisch systeem waarbij welvaart ten koste gaat van de individuele waardigheid en welzijn. Ik vind het heel bijzonder dat we rechten van de mens hebben ontwikkeld en het daar samen over eens zijn, maar dat die nog helemaal geen gevolgen heeft voor ons dagelijks handelen. Je ziet nu juist bij het Shell-vonnis en het Urgenda-vonnis, dat die gebaseerd zijn op het verdrag van de universele rechten van de mens. Dan zie je dat dat toch *the-bottom-line* is. Dat zijn dus belangrijke spelregels. En de Sustainable Development Goals, die vormen ook een to-do-lijst waar het gros van de wereld zich voor inzet. Ik denk dat ook die een plek moeten hebben in de spelregels die we aan kinderen moeten leren.

De Universele rechten van de mens zijn misschien impliciet aanwezig, maar ik zou willen zeggen dat ze *grosso modo* helemaal níet aanwezig zijn. Wij vinden het blijkbaar nog steeds oké dat er bijvoorbeeld kindslaven in onze *cacao-supply-chain* zitten voor de chocola die wij kopen in onze winkels. Er wordt op grote schaal rechten van de mens geschonden. Het gebeurt misschien uit ons zicht, ver weg van Nederland, waar we op een welvarende plek zitten. Die universele rechten van de mens kunnen best wel eens een fundamentele verandering kunnen betekenen voor wat we belichten en hoe we zaken belichten in ons onderwijs.'

Bevoorrecht door waar je wieg stond

'Wat mij drijft is het besef dat het toeval is dat mijn wieg hier in Nederland heeft gestaan. Ik heb tijdens mijn studie een maand een Summerschool in Zuid-Korea gevolgd en ik had wel eens wat gehoord over milieuvervuiling in Nederland. Maar dat voelde toch als een ver-van mijn-bed show. Maar als je daar in Seoul dan, als de wind verkeerd staat, met je mondkapje over straat gaat om naar de universiteit te wandelen en je dan mensen op straat ziet die zich eigenlijk niet kunnen beschermen tegen milieuvervuiling, dan realiseer je je hoe bevoorrecht je bent. Ik kan mezelf met een mondkapje beschermen en mezelf wegtrekken in goed geventileerde gebouwen. Op dat moment realiseerde ik met dat ik helemaal niet anders ben dan die persoon die dat niet kan. Maar dat ik alleen maar meer geluk heb gehad door waar ik ben opgegroeid. Dat is denk ik één van de drijfveren die mij 's ochtends op de been zet.'

Tenslotte deelt Werner in het gesprek zijn grote wens: 'Ik droom van een wereld waar mijn kinderen zich af zullen vragen wat nou precies die duurzame ontwikkeling was waar papa en zoveel anderen zich zo hard voor maakten. Omdat de enige ontwikkeling is die zij kennen, per se duurzaam is. Het concept van duurzaamheid is verleden tijd omdat je binnen de grenzen van de planeet opereert.'